

Metoderapport

1. Journalist: Are Knudsen

2. Tittel: Slipeliga truer med drap, juling og hærverk/Støren gikk til politiet

3. Publisert: Magasinet Treindustrien nr. 3/2004 og i Teknologi & Verkstedindustri nr. 1/2004

4. Redaksjon: IndustriMedia AS, Postboks 9231, Grønland, 0134 Oslo, tlf: 23 16 34 30/ 95 11 05 13

5. Kontaktperson: Are Knudsen, Sandakerveien 33, 0477 Oslo, tlf. 95 11 05 13

6. Redegjørelse for arbeidet

a) Slik startet det

Det begynte med et langt blikk på en oppslagstavle da jeg var ute i annet oppdrag. I en intranettmelding advarte Moelven Industrier alle sine konsernavdelinger mot en gruppe omreisende verktøyslipere. Flere Moelven-avdelinger skulle ha blitt utsatt for svindelforsøk høsten 2004. Jeg sa ingenting, gjorde jobben og gikk hjem for å tenke.

b) Problemstillingen

Enkelt fortalt dukker én eller to personer opp hos industribedrifter og tilbyr rimelig sliping av verktøy. Ved oppgjørets time stiller de plutselig mannsterkt opp og krever et beløp 10-15 ganger så høyt som hva man var blitt enige om. Jeg var faktisk allerede kjent med at norske industribedrifter har vært plaget av useriøse, omreisende slipeverksteder, og har beskrevet problemet ved to tilfeller for noen år siden. Den gang var imidlertid ikke konfliktnivået på langt nær så høyt; det dreide seg mest om mindre beløp og mindre bedrifter. Nå så det altså ut til at de våget seg på et industrikonsern, og kravet var på 150 000 kroner (mot 10 000 som man var forespeilet).

c) Nye problemstillinger

Som det fortelles mer om i punkt d), fikk jeg en del nye opplysninger av Moelven og andre. Det var nå klart at det tidvis ble benyttet grove trusler og at ofrene ikke våget å anmelde forholdene til politiet. Samtlige hadde følt seg truet på en eller annen måte.

Også journalistisk bød dette på nye utfordringer. Ofrene var preget av frykt eller skam, og det var vanskelig å få folk i tale. I enkelte tilfeller hadde politiet fått beskjed om ikke å navngi ofre. Jeg ville heller ikke sette folk i fare ved å omtale saken. Samtidig måtte vi vurdere mulige følger for egen del, da vi nå antok at undertegnede på et tidspunkt kunne havne i sliperens søkelys. Jeg var klar over at sliperne hadde røtter i et kjent kriminelt miljø, men visste ikke i hvilken grad de ville følge opp eventuelle trusler med fysiske håndgripeligheter.

d) Arbeidsmetode

Jeg innledet arbeidet med å ta kontakt med Moelven. Jeg hadde flere samtaler med HMS-sjef Per Ivar Pedersen om hva som var skjedd. Han var enig i at det var viktig å få advart andre industribedrifter om sliperne, og fortalte svært åpent om at det ett år tidligere var fremsatt drapstrusler mot ham selv og hans familie, at andre ble forespeilet juling og at det ble truet med skadeverk på bedriften. Han innrømmet også at saken ble løst ved at det ble tatt ut et

større kontantbeløp til sliperne. Saken var heller ikke politianmeldt da enkelte fryktet represalier. Vi diskuterte hvor mye jeg fikk gå ut med, og han landet raskt på at jeg kunne referere alt som var sagt i våre samtaler. Det eneste han holdt tilbake var størrelsen på beløpet som ble utbetalt i beskyttelsespenger.

Utfordringen nå var å finne andre bedrifter som var utsatt for det samme. Jeg søkte først i andre medier. Der fant jeg hist og her noen notiser som jeg antok kunne ha sammenheng med saken. Det kunne for eksempel dreie seg om uro på campingplasser, ettersom jeg visste at sliperne tilhører et reisende folk. På bakgrunn av slike saker satte jeg i gang en ringerunde til bedrifter i disse områdene. Og fikk flere treff. Jeg ringte politi- og lensmannskontorer fra sør til nord, og selv om ingen hadde fått inn anmeldelser var flere blitt tipset om at bedrifter var utsatt for svindelforsøk. En avisnotis ledet meg til lensmannskontoret på Støren. Der fikk jeg bekreftet at de hadde hørt om svindelforsøk av lokale bedrifter, men hadde ikke mottatt politianmeldelser på dette. Jeg tenkte meg om, og spurte i stedet om de hadde mottatt en anmeldelse av grove trusler – og fikk ja til svar (det var ikke første gang jeg opplevde at spørsmålsstillingen var helt avgjørende for hvilke opplysninger politiet gikk ut med).

Bedriften som hadde våget seg til politiet var Støren Treindustri. Det første problemet nå var å overbevise dem om at de faktisk snakket med en journalist. De var blitt plaget av telefonoppringninger til alle døgnets tider, fra folk som utga seg for å være advokater og rådgivere for deretter å gå over til trusler. Min første kontakt gjorde det helt klart at han ikke torde snakke om saken. Jeg måtte sende dem utgaver av magasinet vårt og oppgi personalia. Etter hvert fikk jeg deres tillit og kunne gjennomføre intervjuer. Disse ble nøye vurdert av Støren Treindustris advokat, bedriftslederen og meg selv. Bedriften valgte å stå frem ved navn, men uten å navngi medarbeidere.

I denne saken hadde også sliperne søkt advokathjelp, etter at truslene ikke førte frem. Dermed hadde jeg også en juridisk person å forholde meg til (sliperne opererte ofte med fiktive navn og kortlivede kontantkorttelefoner).

Etter å ha vært i kontakt med en rekke bedrifter satt jeg nå på en anselig mengde dokumentasjon. Blant annet mange fakturaer fra ulike slipebedrifter. Ved å krysskoble informasjonen i disse fakturaene, fant jeg at alle bedriftene kunne kobles sammen gjennom felles adresser, organisasjonsnummer (!) og navn som gikk igjen. Søk i Brønnøysund ledet meg til enda flere bedrifter i samme sfære. I alt syv bedrifter kom i søkelyset.

Et stort spørsmål nå, var hvor langt vi skulle gå i å identifisere slipebedriftene. Her var det flere momenter å ta hensyn til. Mine kilder ønsket ikke at jeg navnga slipebedriftene, da de fryktet at konfliktnivået ville trappes opp. Dette var leit i forhold til at man helst ville få dem frem i lyset, men måtte respekteres.

Jeg ønsket heller ikke å identifisere ligaen ut fra etnisk tilhørighet. Det ble derfor til at jeg beskrev sliperens kriminelle fremgangsmåte, eller modus. Dette skulle vise seg godt nok. Med en så stor grad av anonymisering vurderte jeg også at sliperne ikke behøvde å komme til orde annet enn gjennom sin advokat. I første omgang. Han var jo sant å si ikke en altfor god talsmann.

Jeg valgte også helt bevisst å la være å fokusere på Moelvens samfunnsansvar i denne saken. Det fikk heller vente til etter at problemet med slipligaen var gjort kjent. Man skal dessuten være varsom med å kritisere unnskyldighet når det kommer som følge av trusler mot liv og helse.

Etter første publisering rant det inn med nye tips og historier. Noen ringte for å få hjelp i pågående saker. Ettersom det nå var flere uker til våre kommende utgivelser, fant vi det riktig å få til et samarbeide med et passende medium. Vi valgte oss Dagens Næringsliv, DN. Dette fordi vi antar at DN leses av bedriftsledere på tvers av bransjer over hele landet, og fordi vi følte oss trygge på at saken ville få god behandling. DN startet før jul en tre dager lang serie med et førstesideoppslag om Veidekke som betalte sliperne 50 000. Saken ble plukket opp av flere radiostasjoner, NTB og ANB, hadde 65 treff i nettmedier og medførte en rekke artikler og notiser på trykk over det ganske land.

Noen stikkord

Sporjakt: kemneren, fylkesskattekontoret, Brønnøysundregistrene, politi- og lensmannskontorer fra nord til sør, diverse svenske registre, søk i medier, bransjeorganisasjoner m.m

Dokumentasjon: mengder av førstehåndsberetninger, flere fakturaer som underbygger historiene og dessuten dokumenterer moms-fusk, utskrifter fra offentlige registre som sammen med fakturaer påviser krysskobling mellom et konglomerat av ulike bedrifter som blir benyttet i svindelen, og dermed påviser at det er stort sett de samme menneskene som står bak alle selskapene.

Etikk: kritisk kildevurdering, rådføring med Norsk Presseforbund, har brukt få anonyme kilder i det publiserte materialet (men sitter på mye dokumentasjon fra bedrifter som ikke vil stå frem)

Nå: svindlernes marked er langt på vei tørket ut; Næringslivets

Sikkerhetsråd utarbeider egne retningslinjer for hvordan bedrifter skal håndtere slipeligaen; når dette skrives ser det ut til at to av de rammede konsernene vil gå til politianmeldelse; vi følger opp eldre, uløste saker.

7. Nedlagt tid

Det er vanskelig å anslå hvor mye tid som er gått med på slipesaken. Som fagpressejournalist med hovedansvar for et blad, har jeg måttet arbeide med en mengde andre saker innimellom. Grovt regnet vil jeg anslå rundt 110-120 timer fordelt på åtte uker, hvorav 30 timer er utført på fritid.

8. Erfaringer

Jeg har lært mye av denne saken, ikke minst hvordan man skal forholde seg til kilder som er redde. Min erfaring er at man umiddelbart må gi dem følelsen av at de har kontroll, også over journalisten, for at de skal åpne seg.

Jeg har også lært en del om spørsmålsstilling. Både politiet og fylkesskattekontoret holdt tilbake informasjon såfremt det ikke ble stilt helt presise spørsmål.

9. Oslo, 20.01.2005

Are Knudsen